

© Editura EIKON
București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCISIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GHERMAN BĂLĂLĂU, LUMINIȚA

Singuri nu suntem niciodată / Luminița Gherman Bălălău ; pref.
de diac. prof. dr. Ioan Caraza ; cuv. înainte de scriitorul-teolog
Costion Nicolescu. - București : Eikon, 2020
ISBN 978-606-49-0245-0

I. Caraza, Ioan (pref.)
II. Nicolescu, Costion (pref.)

821.135.1

Coperta: pădure de mesteacăn, regiunea Vladimir, Rusia

Editor: Valentin Ajder

Luminița Gherman Bălălău

Singuri nu suntem niciodată

Prefață de
Diac. Prof. Dr. Ioan Caraza

Cuvânt înainte de scriitorul-teolog
Costion Nicolescu

Asumarea suferinței și limpezirea de sine

Mai întâi, pentru mine, autoarea acestei cărți a fost „doamna Bălălău”, vecina de la etajul de deasupra: eu la 6, ea la 7. Timp de vreo 15 ani abia dacă ne-am vorbit... Doar o salutăm când ne petreceam. Era ceea ce se numește îndeobște „o damă bine”, frumos desenată, cu ochi de un albastru intens, cu o privire destul de distantă, care trecea pe deasupra ta și care bloca din start orice intenție de apropiere. Dezirabilă și intangibilă. Soțul ei, domnul Bălălău, profesor universitar la facultatea de Farmacie, era cu mult mai blând, și la aspect, și la abordare. Părea un urs blajin. Când nu era vecina mea cu aer aristocratic, doamna Bălălău, aveam să aflu, era o excelentă *profă de literatură*, cum formulează chiar ea în carte, la unul dintre liceele cele mai prestigioase: „Tudor Vianu”.

Lucrurile au mers tot așa, într-o glacială vecinătate, până într-o seară, când m-am trezit la ușa mea cu mândra vecină, toată numai zâmbet și bunăvoință. Ce se întâmplase? Tocmai începusem să editez în noiembrie 1992 „Alfa și Omega” (supliment de spiritualitate creștină al ziarului „Cotidianul”), iar ea venise să-mi spună că elevii ei ar dori să publice și ei acolo. Am privit cu destulă suspiciune demersul acesta, deoarece spațiul editorial era puțin și nu prea vedeam cum l-aș fi dat pe mâna unor copii. S-a dovedit, însă, că elevii ei erau, ca toți cei de la „Vianu”, frumoși, deștepți, simpatici, geniali etc. Este introdusă aici, evident, o notă de ironie, dar adevărul este

că elevii ei de atunci erau chiar așa. În plus, credincioși, buni stăpânitori de limbă română, creativi, imaginativi. A fost destul de greu să fac o selecție din mulțimea de texte bune propuse, iar rezultatul a constat în două pagini de supliment excelente.

Am ajuns acum cu dumneaei în alte relații, mai ales că Luminița devenise o ferventă enoriașă la biserica „Dobroteasa”. Părintele Gheorghe Sima („*dragul meu de părinte duhovnic*”) se procopsise cu această oiță năzdrăvană. Mi se părea puțin „exagerată” în manifestarea credinței ei, cum este, cel mai adesea, cam orice proaspăt convertit. Dar, cum spune ea însăși în cartea de față: „*Eu nu cunosc starea de neutralitate. Ori iubire, ori ură.*”. Cu alte cuvinte, nu este niciodată *călduță*... În plus, cum tot ea spune, este „*o nărăvașă*”. Are o anumită nebunie, nu mică! Sintetizând, faptul cel mai remarcabil mi se pare a fi că totdeauna ea *este*. Arde!

Cartea de față, având pe fundal tot drama trăită prin despărțirea temporară de soțul ei, este scrisă de pe alte poziții, cele ale unui om care, în urma unui cataclism sufletesc, vrea să se limpezească și să răzbată dincolo de intemperiiile și ispitele acestei vieți. Față de prima carte, – „**Iubirea, prezent continuu**” – aici este prezentă și o componentă de ficțiune. Imaginația pusă în joc poate face ca ea să poată fi numită „*roman fantastic, nu și în sensuri*”, cum o subintitulează ea.

Cartea este „povestea” unei călătorii recuperatoare a sufletului ei. Nu vrea să uite, să se spele de amintiri. I se pare că a trăit „*alandala, aproape în proximitatea necredinței*” și acum este devorată de o dorință de exorcizare proprie. A trișat, crede ea, în relația cu Dumnezeu. A fost, după propria-i mărturisire, o răzvrătită și adesea s-a certat

cu El. S-a comportat în viață „*precum o cumpărătoare la piață*”. Urmarea este că acum are în suflet „*ciori*”, adică „*îndoieli, negări, căderi puternice, ispite devoratoare, într-un cuvânt, draci!*”.

În periplul ei, Fotini (folosește pentru sine, ca personaj principal, varianta greacă a numelui) pleacă însoțită de îngerul păzitor, numit, atât de frumos, Aripă Albă, și de clovnul Luc Asmo, în fond un diavol. Se pare că omul ar avea nu numai un înger, dar și un drac personal. Îngerul o însoțește discret, din depărtare, făcându-și apariția îndeosebi în situații de extremă primejdie, în timp de dracul se ițește în calea ei tot timpul, cu diverse ademeneli. Așa cum se întâmplă în viață celor mai mulți dintre oameni.

Călătoria este determinată în parte și de faptul că, pentru moment, se află într-o stare de singurătate, singura care-i poate oferi un oarece confort. Ea „*are caracter cognitiv, corector, reconstructiv*”. În ea găsește „*răspuns la alte singurătăți*”. Încercările de comunicare în anul de doliu au fost mai degrabă neizbutite, lipsite de profunzime. Clovnul apreciază că este „*expertă în suferință și singurătate*”, dar că, totodată, „*o doamnă nu se simte bine în singurătate*”. Poate că a ajuns să scrie și pentru ca să scape de acestea. În cele din urmă i se impune concluzia enunțată în titlul cărții: *Singuri nu suntem niciodată*. Cineva văzut sau nevăzut, promotor al binelui sau al răului, se află în preajma noastră.

Fotini este o fată de la munte (din Brașov), căsătorită cu un om căruia îi plăcea muntele, călătoria sufletului ei se petrece pe un câmp, unul vast și arid, un câmp al ispitelor. La sfârșit, câmpul acesta arată ca după un cataclism, în consonanță cu interiorul ei. Fotini este într-o zbatere. „*Sunt în avarie totală a ființei*”, exclamă ea cu vădită exasperare. Se dorește, în călătoria aceasta, a fi și ea un cavaler rătăcitor,

„*asemenea lui Don Quijote*”. Câteodată dă senzația că ascunde și are de expiat un păcat secret copleșitor, neștiut decât de ea și de Dumnezeu. Călătoria ei reprezintă și un fel de trecere prin vămi. Este însoțită, în suflet, de iubitul ei plecat din această lume. Oarecum invers ca la Dante...

Diavolul ocupă un loc mult mai amplu decât îngerul în călătoria lui Fotini, o călătorie care este, în fond, însăși Viața. El apare sub forma unui clovn (când „clovn șomer”, când pseudo-clovn, când clovnul principal). Are pe de o parte multe nume, dintre care autoarea ne sugerează „*sapte sinonime*” („*arlechin, bufon, cabotin, măscărici, paiată, saltimbanc, scamator*”), precum și o mulțime de etichetări prin atribute (stupid, idiot, tâmpit, împuțit etc.). Dar beneficiază și de un „nume de scenă”: Luc Asmo (o anagramă?). Are un frate, pe Osma (Asmo anagramat, cu alte cuvinte, „tot un drac!”). Ca măscărici, el poartă măști, pe care le schimbă continuu. Adoră haosul. Vizează anarhia, clamând că: „*Este bine să fii răzvrătit, e creativ, e semn de libertate. Puternic!*”. Programul lui pleacă de la deviza că: „*Viciile te aduc lângă ceilalți.*” Atenție: *lângă, nu cu!*

Cartea este în bună parte istoria unor lungi dialoguri ale lui Fotini cu clovnul, adică dia-loguri cu dia-volul. Lui Fotini îi place să dialogheze. Chiar dacă prețuiește și propovăduiește tăcerea, ea este o vorbăreață iremediabilă. Luc Asmo apare adesea a fi un bărbat șarmant, cuceritor, irezistibil, fie prin impetuoșitate, fie prin felul în care se insinuează. Discursul lui Luc Asmo este isteț, căci el are argumente și retorică. Este cult, vorbește coerent și elegant. Într-un cuvânt, este un *seducător!* Fața lui devine frumoasă uneori. Până să ajungă ateu¹, a citit mult, a călă-

¹ Autoarea îl construiește pe Luc Asmo a fi ateu. Îl face ca însuși să afirme: „*Sunt un ateu înverșunat, nu cunosc nicio lege.*” În alt

torit, a meditat. Fotini crede că „*nu era un barbar, o brută insensibilă*”, atât doar că „*avea o biografie nenorocită*”. Dialogul cu el este intelectual, cultural, adesea spumos. Luc Asmo cere și el dreptul la o *apreciere*. Uneori Fotini are mici intrări în joc la avansurile lui. I se adresează oarecum amical. La tachinare. Poate fi detectat chiar începutul unui mic flirt. Clovnul i se adresează cu „ochi albaștri”, știind cât de mândră este ea de ochii ei. Îi declară: „*Îmi placii când te infurii. Poate chiar mă îndrăgostesc de tine.*” Și cum ea este foarte adesea înfuriată... Uneori Luc Asmo o ia de mână, o îmbrățișează, iar ea, nu o dată... „*Cum să urăști pe cineva care te urăște?*” este argumentul lui Fotini. Crede că îi mai dă o șansă prin a nu-l urî. Fotini își asumă aceste „alunecări”. Altfel, ea realizează ambiguitatea clovnului și îl acuză de superficialitate în toate cele (privind lectura, între altele). E nebun. Cu el Fotini se simte „într-un coșmar”. Dialogul cu Luc Asmo devine în unele situații un schimb de invective, mai ales din partea ei. Prezența lui Luc Asmo vine prin prisma faptului că lumea este un teren neutru, de pe care nu poți să-i elimini din joc pe draci. Principala caracteristică diabolică a clovnului este aceea că nu suportă să i se vorbească despre Hristos.

În schimb, comunicarea cu îngerul are pauze, fracțiuni. Uneori îngerul este chiar ignorat. Fotini îi reproșează că prea ține predici sau chiar, că ia uneori alură de procuror, ceea ce constituie o atitudine cam îndrăzneată pentru o creștină cuminte. Intervențiile lui Aripă Albă sunt întotdeauna salutare. Tot așa și sfaturile lui. După el, principala problemă a lui Fotini este ca să facă pace cu sine. Spre capătul călătoriei, îngerul o îndeamnă decisiv

loc spune, însă, cum clovnul nu a vorbit pe șleau de ateismul său. Dar se știe că diavolul nu este ateu, este un răzvrătit împotriva lui Dumnezeu, de a cărui existență și putere nu se îndoiește defel.

să termine odată cu curățenia sufletească proprie. Sfârșesc în modul cel mai frumos și mai dezirabil, acela că devin prieteni. În finalul periplului, când se ajunge la ispitirea decisivă a lui Fotini, ea scapă îndeosebi cu ajutorul dat de îngerul păzitor. Dar, desigur, și prin voința ei („*Ies eu din criză.*”; „*Hai, Doamne, să luptăm!*”). Dacă pe tot parcursul călătoriei Fotini este sfâșiată între înger și clown, biruința finală este a îngerului.

Chiar dacă este dedicat părinților ei, **Nicolae** și **Olimpia** (al căror nume de familie îl păstrează), personajul tutelar al romanului, din umbra luminoasă a unei alte lumi, mântuite, este „*omul meu drag*”, soțul ei, **Dan Bălălu**. Dănuț, cum îl alintă ea, parcă un pic inadecvat pentru omul bine făcut și bine legat care era. Este prezent în două chipuri. Mai întâi prin persistența aproape dureroasă a fericitei lor iubiri în ea. O iubire care a ținut 48 de ani (sau 576 luni, sau 17 280 de zile), calculează ea în fel și chip. La o altfel de numărătoare, pare a fi fost o iubire pentru veșnicie. Și mai este prezent omul ei, foarte concret, printr-un număr de bilețele, cu scurte notări făcute de el în timpul luptei cu cancerul, pe care ea le-a descoperit post-mortem, frumos rânduie pe biroul lui. Le-a numit „Sertare” și le-a presărat pe parcursul romanului, așa cum pui jaloanele pentru marcarea părții la o coborâre cu schiurile.

Fotini este decompensată de suferința și moartea soțului („*Soțul meu a murit, eu nu-mi găsesc sufletul*”) și acum caută să se reechilibreze. Credința o ajută decisiv în acest efort. A fost în multe cele dependentă de soțul ei: „*Toată căsnicia fusesem învățată să stau pe patru picioare, două sigure pe ele, ale soțului meu, și două aiurite, ale mele.*”. Acum constată că nu știe să trăiască fără el, care

s-a dovedit, prin felul în care a ocrotit-o toată viața, a fi fost *un bărbat adevărat*. În chip firesc, acum o bântuie dorul. Se întreabă ce-o face el acolo, în cer. (Iar noi ne întrebăm cum oare își imaginează ea acea Împărăție a Cerurilor?) E firesc atunci ca, în multe părți ale ei, cartea aceasta să fie și o lungă declarație de dragoste, ca o litanie.

Ea și Dănuț și-au fost mereu recunoscători unul altuia. Ea pentru partea de rezolvări sociale, practice, el pentru partea de ajutor cultural, spiritual, de la un punct încoace și duhovnicesc. Dar cel mai mult Dănuț mulțumește lui Dumnezeu pentru faptul că i-a dăruit-o. Iubirea lor a atins un apogeu prin lupta comună cu boala, căci ea a înțeles să-l însoțească îndeaproape la trecerea prin acest teritoriu cumplit al suferinței. S-a ajuns la o iubire agapică... „*Ne-am iubit în vremea încrâncenată a bolii mai mult ca în toată viața*” (Din *Sertar XV*), constată el, nu fără oarecare mirare. Îi declară aprins și convins: „*Iubita, dragoste ca a noastră nu a existat*” (declarație care ne duce cu gândul la acel „mămica mea este cea mai bună mămică din lume”, al mai tuturor copiilor). Spre sfârșit, comunica subtil și total prin strângeri de mână. Vor fi fost la tinerețe deja un singur trup, atunci când era o nevoie accentuată, cum spune ea, de „*brațe, ochi, buze*”. Boala aduce o interogare de sine a cuplului și conduce la întărirea legăturii conjugale. Într-un fel, de abia acum ajung să fie și un singur suflet, cum li se dorise la cununie. „*Celălalt este legănat în suflet fără încetare*”, spune ea atât de frumos. Pe Dănuț, boala l-a apropiat de Dumnezeu și l-a condus chiar de o anumită sfințenie, prin conștientizarea fragilității condiției umane și împăcarea cu ea. Cu toată drama petrecută, Fotini trăiește. Viața din ea se răscoală împotriva oricărei mortificări în urma pierderii iubitului ei soț.

Experiența medicală de pe parcursul celor cinci ani o face pe autoare să fie extrem de indignată de corupția din spitale și de rapacitatea industriei farmaceutice („*trăiesc într-o țară a suferinței și a suferinzilor peste care cade grea indiferența criminală*”). O țară unde totul este o afacere... O încearcă gândul să facă scenariul unui film care să se intituleze „La noi, never”, care să se petreacă în țara Cretinezia sau pe planeta Sictirium. (Numirile acestea spun totul despre revolta ei neostoită.)

„*Ce vreau să dovedesc și cui?*” (n.n. cu cartea asta), se întreabă autoarea. Se poate întreba și cititorul...

Cartea este generată (și) de nevoia de a-și striga povestea și suferința. Reprezintă (și) un soi de spovedanie, clamată cu glas mare. Simte nevoia de recuperare a ceea ce poate nu a ajuns să împlinească, din varii motive, pe parcursul căsniciei în perioada de înainte de boală. Este o carte neobișnuită, un pic trăsniță, năbădăioasă, într-un sens bisericesc. Parcursul ei reprezintă (și) o experiență mistică. Nu contemplativă, ci extrem de dinamică, entuziastă, în care impetuoșitatea feminină joacă un rol prim. În ciuda atitudinii de frondă, alerte, uneori este puțin tezistă, alteori un pic bigotă. Trăirea înflăcărată a credinței ei o salvează până la urmă din aceste tendințe. Cartea constituie (și) o formă de supraviețuire proprie și de a-l ține în această viață, viu, pe Dănuț al ei. Mai sintetic formulând, cartea reprezintă (și) un parcurs inițiativ, într-o limpezire de sine și eliberare de dracii proprii.

Despre ce este, așadar, vorba în această carte? Despre suferință. Despre sensul ei, despre înobilarea prin ea. (Ajunge în acord cu Cioran: „a suferi înseamnă a produce cunoaștere”.) Despre trădare. (Admiră atitudinea lui Ulise de a ignora chemarea sirenelor, precum și alte multe ispite,

pentru a se întoarce acasă.) Despre problema răului în lume. („*Ești neputincios să schimbi răul, dar ți se spune mereu că ești un om liber, ai voce, împotrivește-te.*”) Despre frică. Despre minciună. („*Oamenii au suferit, au murit din pricina minciunilor, a falsurilor prezentate ca iluzii posibil de împlinit.*”) Despre caracterul catastrofic al lumii contemporane și despre cinismul ei. Despre a fi și a face. Despre iubire (cu o mai accentuată filosofare despre ea în *Introducere*).

Cartea conține scurte excursuri teologice, îndeosebi acea teologie care se deprinde frecventând biserica. Din când în când Luminița filosofează, cu o filosofie de prietenii la taifas. Avem parte de mici incursiuni în antichitatea greacă, în mitologia ei. Sunt numeroase referințele culturale², uneori însoțite de mici analize literare.

Este adesea felliniană în viziunea ei. (Chiar, ce o fi văzut ea din Fellini și cum îi va fi privit filmele?) Tonul este în general confesiv, dar și arțagos, adesea. Se dovedește francă, directă, spontană... Este sinceră și necruțătoare cu sine.

Mereu surprinzătoare este limba folosită de autoare. Ea vine de la o excelentă profesoară de română, care stăpânește bine corectitudinea limbii. Are multe comparații foarte săltărețe, complet inedite, care te incită și te țin treaz în lectură. Sunt însă și imagini cam zgrunțuroase, mai puțin reușite. Nu se sfiește să folosească un limbaj

² Luigi Pirandello cu *Henric al IV-lea*, Shakespeare cu *Sonetul 66*, cu *Hamlet*, *Iulius Caesar* ș.a. („*Teatrul shakespearian te instruește ca pe un soldat începător, căruia i se oferă inspirația unui general genial.*”), Bulgakov cu *Maestrul și Margareta*, Andersen, Soljenițin cu *Arhipelagul Gulag*, Savatie Baștovoi cu *Audiența la un demon mut*, Molnar Fereng cu *Liliom*, Dostoievski cu *Crimă și pedeapsă*, *Frații Karamazov*, *Idiotul*, Nicolae Steinhardt cu *Jurnalul fericirii* etc. etc.